

παλά: *ησύχαζε!* Ὁ δυστυχὴς Ἀσλάνης ἦτο ἀληθὴς Ὁ-θέλλος συλλογιζόμενος καθ' ἑαυτόν: «Μὰ τὸν Θεὸν πιστεύω πῶς εἶνε ἡ γυναῖκα μου πιστὴ, καὶ πῶς δὲν εἶνε».

Ἐπὶ τέλους ἐπέταξεν εἰς αὐτὰς νὰ ἔλθουν εἰς Ἀθήνας, ἂν καὶ ἐκεῖναι ἤθελον νὰ πάγῃ νὰ τὰς πάρῃ. Ὁ Ἀσλάνης θὰ πήγαινε, ἀλλ' ἡ καρδιά του ἀντίστατο ὕστερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν πληγὴν τὴν ὁποῖαν τοῦ ἤνοιξεν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Παναγῆ. Νὰ ταξιδεύσῃ διὰ νὰ παραλάβῃ καὶ φέρῃ εἰς Ἀθήνας γυναῖκα περὶ ἧς συνέλαβεν ὑπονοίας, τοῦτο ἦτο παρὰ πολὺ διὰ τὴν ὑπομονὴν του. Ἐὰν ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ἀτιμίας, βεβαίως θὰ τὰς ἄφινε νὰ ροφῶσι τὸν οἶνον τῆς ἀτιμίας ἐκεῖ εἰς τὸ χωρίον των, τὴν Στένην, ἀλλὰ μὴ ὢν βέβαιος, διότι περὶ τοῦ ἀλλοπροσάλλου χαρακτῆρος τοῦ Παναγῆ δὲν εἶχε συλλάβει σταθερὰν πεποιθήσιν, ἐτήρησεν οὐδετερότητα, σκεφθεὶς: ἂν θέλουν νὰ ἔλθουν ἄς ἔλθουν· ἐγὼ βεβαίως δὲν πηγαίνω νὰ τῆς πάρω. Ἐρεῖναι τὸν ἐξίαζον· ἡ Ἀθηνᾶ, ἔγραφον, εἶνε ἔς τὸ μῆνός της, ἕως ὅτου ἀπετάθη πάλιν εἰς τὴν πρεσβεῖαν διὰ νὰ παράσχῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του ἄνευ ἀνδρὸς οὕσαν ὅλας τὰς δυνατάς εὐκολίας διὰ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ. Τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ὁ τοκετὸς ἐγίνε, τοκετὸς τίμιος, περὶ οὗ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ κάμμία ἀμφιβολία. Ἐγεννήθη ὠραῖον κοράσιον. Ὅποτε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἤρχισεν ἡ φαγοῦρα κήρης καὶ μητρὸς, ἰδίως ὅμως τῆς τελευταίας διαστραμμένης, διὰ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ τί θὰ κάμουν εἰς τὰς Ἀθήνας, δὲν γνωρίζουν κανένα, κάνει ζέστη, δὲν μποροῦμε νὰ βγοῦμε ἐξω, ἡ καυμένη ἡ Στένη, δὲν στενοχωρεῖται κανεὶς διόλου. οὐφ' ἐδῶ, καλὲ, τί τόπος εἶνε αὐτός! Καὶ ἐξηκολούθει μινυρίζουσα ἡ θρηνηθὶα τῆς μητρὸς καὶ ἀντηχοῦσε κελადοῦν τὸ παράπονον τῆς κήρης, καὶ ἐψήνετο ξηροτηγανιζόμενος ὁ ἔχων ἤδη τὴν τερηδόνα εἰς τὸν μυστὸν τῶν ὀστέων του σύζυγος, διότι αὐτὴ ἡ φαγοῦρα διὰ τὴν Κωνσταντινοπούλαν ἐχρησίμευεν ὡς βεγγαλικὸν φῶς διαχύνον τὴν ἐρυθρὰν λάμπιν του ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Παναγῆ, ἧς οἱ χαρακτῆρες ὡς σιδήρα καίοντα ἐπετίθεντο ἐπὶ τῆς καρδίας του, φρικτὰ βασανιστήρια κατὰ ψυχῆς μάρτυρος. Διατί νὰ θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν; Λοιπὸν ὁ Παναγῆς εἶχε δίκαιον; Καὶ τότε ἐμεσολάβησεν ἡ ἐντολὴ ἣν ἀνέθεσεν εἰς τὸν Γεώργιον Χανιώτην. Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ἄφητε νὰ φύγῃ ἡ μήτηρ μόνη, ἀφοῦ δὲν ὑπέφερε, μεθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα ἂν κατέλαβεν ὁ Ἀσλάνης νὰ τὰς πείσῃ ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ ζήσῃ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας; ἀλλ' ἡ μήτηρ ἀμετάπειστος ἀνεχώρησε.

(Ἐπεταί συνέχεια)

Καλεδών

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

*** 18 Ἀπριλίου

Φίλιτατέ μοι Βλάτιε,

Ἐν μέσῳ τῆς νεκρικῆς σιγῆς τῶν αὐτόθι συναδέλφων σου, προκειμένου περὶ συμβεβηκότος οὕτως ὑψίστην σημασίαν κεκτημένου διὰ τὰ ἔθνη πράγματά μας, ὅσον ὀλίγιστα ἀπὸ

πολλῶν δεκαετηρίδων, ἀνακούφισιν ἠσθάνθη τις διὰ τοῦ ἐν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ «Μὴ Χάνεσαι» δημοσιευθέντος ἀρθροῦ σου περὶ τῆς εἰς Ἀθήνας καθόδου τοῦ δεσπότη τοῦ Βουλγάρων. Ἀνακούφισιν διὰ τὴν γενικὴν ἰδέαν τοῦ νὰ τεθῇ ἐπὶ τοῦ τάπητος τῆς συζητήσεως ἡ ὑπόθεσις καὶ νὰ προκληθῇ μία τις, οἰαδήποτε, ἔκφρασις τῆς κοινῆς γνώμης— ἂν κοινὴ γνώμη ὑπάρχῃ ἐν Ἑλλάδι περὶ τοιούτων ζητημάτων. Κατ' οὐσίαν ὅμως ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἀπήντησα ἐν ταῖς σκέψειςι καὶ τοῖς σχολίοις σου τὰ συμπεράσματα ἅπερ προσεδόκουν κατόπιν βίου ὁλοκλήρου δημοσιογραφικοῦ ἂν ἀφιέρωσας εἰς τὴν κατὰ βάθος μελέτην τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Τὸ νὰ ἐξακολουθῶμεν ἀκόμη νὰ ὤμεν ἀδυσώπητοι βουλγαροφάγοι καὶ νὰ βύωμεν τὰς ἀκοὰς ἀπὸ πάσης λέξεως περὶ συμβιβασμοῦ εἶναι πλέον ἀναχρονισμὸς καταφανής, μετὰ τ' ἀλλεπάλληλα μαθήματα ἅπερ ἐδίδαξεν ἡμῖν ἡ σκληρὰ πραγματικότης. Ἡ πολιτικὴ τοῦ «οὐ δυνάμεθα» ἀπεδείχθη ἀλυσιτελής κατὰ τὴν νῦν ἐν ἰσχυρῇ μεθόδῳ τοῦ λύειν τὰ πολιτικὰ προβλήματα, καθ' ἣν τὸ ὑπὸ εὐγενεστέρων προσωπῶν καλυπτόμενον δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου τότε μόνον κάμπει πῶς τὸν τράχηλον πρὸ τοῦ Δικαίου τῶν ἀσθενῶν ὅταν οὗτοι δι' ἐπιτηδεῖον καὶ εὐκαίρου χρήσεως τῆς διπλωματικῆς τέχνης ἀναγκάσωσιν αὐτὸ νὰ κάμψῃ. Ἄλλως εἶδομεν ὅτι ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ πάπα Πίου Θ' μέχρι τῆς σήμερον ἡ διὰ ξηρᾶς ἀρνήσεως καὶ διὰ ψιλῶν διαμαρτυριῶν διατήρησις κεκτημένων δικαιωμάτων ἀποβαίνει προβληματικὴ πάντοτε, πλειστάκις δὲ γελοία. Τί ὠφέλησαν τὰ σχολαστικὰ ὑπομνήματα καὶ αἱ βυζαντινὰ φωνασκίαι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βερολινεῖου Συνόδου πρὸς λύτρωσιν τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ σλαβισμού; Μόνον διὰ τῆς ἐρρωμένης ἀντιστάσεως τοῦ Δισραῆλ κατορθώθη νὰ διαφυλαχθῇ ἡ Μακεδονία καὶ ἡ νότιος Θράκη ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Σουλτάνου, ἡ δὲ δημιουργηθεῖσα ἀνατολικὴ Ρωμυλία οὐδὲν ἄλλο εἶναι—σήμερον βεβαίως οὐδεὶς θὰ τὸ ἀρνηθῇ—εἰμὴ δευτέρα Βουλγαρία. Οὔτε οἱ χαραχθέντες ἐθνογραφικοὶ ἢ ἐθνοκρατικοὶ χάρται, οὔτε τὰ δημοσιευθέντα πύρινα ἄρθρα καὶ ἐνθουσιαστικὰ ποιήματα ἠδυνήθησαν νὰ θῶσι τὸν Αἴμιον ὡς μεθόριον μεταξὺ ἐκείνων καὶ ἡμῶν, μεταξὺ τῶν σλάβων καὶ τῶν ἐλλήνων· ὁ Αἴμιος εὐρίσκεται σήμερον ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν βουλγάρων, ἡμεῖς δὲ βεβαίως δὲν συλλογιζόμεθα νὰ τοὺς τὸν ἀφαιρέσωμεν, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος δὲν ἠσθάνθη τὴν δύναμιν νὰ ἐξασκήσῃ ρητὸν δικαίωμά του, ἀπορρέον ἀπὸ τῆς βερολινεῖου συνθήκης, καθ' ἣν ὁ τουρκικὸς στρατὸς δικαιούται νὰ κατέχῃ τὰ μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Ρωμυλίας μεθόρια.

Ἐπιπλέον πρὸς στιγμὴν, φίλιτατέ μοι, ὅτι δὲν εἶσαι Ἕλληνας, ἀλλὰ ξένος καὶ εἶπέ με εἰλικρινῶς τί νομίζεις ὅτι ἡ Εὐρώπη φρονεῖ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἰλλυρικῆς Χερσονήσου; Πάντα τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη μίαν καὶ μὴν ἰδέαν ἔχουσι, δὲν ἔχει οὕτως; Ὅτι δηλ. προπαρασκευάζεται δραστηρίως ἐν τοῖς παρασκήνιοις ἡ τελευταία πράξις τῆς τραγωδίας τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζητήματος. Ἡ Τουρκία πίπτει, πίπτει, πίπτει... Τὸ βλέπει τις τοῦτο, τὸ νοεῖ, τὸ συλλαμβάνει διὰ τῆς ἀφῆς του, ἂν θέλῃ. Αἰσθάνεται διολισθαίνουσαν διὰ τῶν χειρῶν τῆς μίαν ὑπαρξίν ἢ διπλωματία, ἣν ἀδυνατεῖ νὰ συγκρατήσῃ, ἔστω καὶ εἰς αὐτὸ τὸ καχεκτικὸν σημεῖον εἰς ὃ νῦν διάκειται.

Μία διατάραξις τῆς παραχόρδου διανοίας τοῦ Σουλτάνου, μία ἀνακτορικὴ πλεκτάνη ἢ ἄλλο τι ἀπρόοπτον γεγονός ἢμπορεῖ νὰ διαρρήξῃ τὸ λεπτὸν τοῦ πάγου στρώμα, ἐφ' οὗ νῦν σύρεται ἐλεεινῶς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τριῶν ἡπείρων τὸ

τεθραυσμένον ἄρμα τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐὰν σπάσῃ αὐτὸ τὸ ζῶτον τοῦ πάγου, ὅποια ἀβυσσος θὰ παρουσιασθῆ ὑποκάτω; Ἐδῶ εἶναι τὸ ζήτημα . . .

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι τὸ σημεῖον ἐφ' οὗ διασταυροῦνται ἐχθρικῶς αἱ λόγχοι τῶν διαφόρων στρατιωτῶν τῆς Εὐρώπης. Εἶναι ἀνάγκη νὰ φωτίσωμεν αὖθις τὸ «σεβαστὸν δημόσιον» περὶ τοῦ τί ἀξιοὶ ἐκάστη τῶν μεγάλων δυνάμεων ὡς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος; Δὲν γνωρίζουσι πλέον καὶ οἱ παῖδες τῶν διδασκαλείων ὅτι ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ῥωσσία διεκδικουσι ἐκάστη δι' ἑαυτὴν τὴν κληρονομίαν, ὅτι ἡ Ἰταλία ῥέπει πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην ἀρκουμένη εἰς παχὺ τεμάχιον τοῦ πλακούντος, ὅτι ἡ Γαλλία δὲν ἤξευρε τί θέλει καὶ τί κἀμνει, καὶ ὅτι ἡ Ἀγγλία, δηλαδὴ ἡ δεσπάζουσα σήμερον γνῶμη ἐν Ἀγγλίᾳ, ποθεῖ καὶ ἐπιδιώκει τὴν διὰ τῶν ἰθαγενῶν στοιχείων — ἀλλὰ πάντων — λύσιν τοῦ ζητήματος;

Ἐὰν δ' ἐξακολουθήσῃ τις οὕτω ψυχρῶς προβαίνων εἰς τοὺς συλλογισμούς του δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ νοήσῃ ὅτι οὐδὲν τῶν ἐθνῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, οὐδ' αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι, ποθοῦσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ρωσικῶν σχεδίων. Δὲν εἶνε φρόνιμον νὰ ἔχωμεν τὴν ἰδέαν ὅτι μόνον ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἐσμὲν λαὸς φίλος τῶν ἐλευθεριῶν, οἱ δὲ ἄλλοι λαοὶ στέργουσι νὰ ζῶσιν ὑπὸ κηδεμονίᾳ οὐδὲ ἠμπορεῖ τις μετὰ σοβαρότητος νὰ παραδεχθῆ ὅτι οἱ βούλγαροι, οἵτινες ἐν αὐτῇ τῇ νηπιακῇ ἡλικίᾳ τοῦ συνταγματικοῦ βίου, εἰδείξαν ἀτιθῆσους ὁρμας, ἔχουσι ὡς ἰδανικὸν αὐτῶν τὸ νὰ καταστῇ ἡμεῖς τινὰ ἡ πατρίς τῶν ρωσικῶν κυβερνήσεων. Φυσικώτατον δὲ φαίνεται, ὅτι πάντα ταῦτα τὰ ἐθνη ἐπιζητοῦσι τὴν λύσιν, ἣτις μᾶλλον τῶν λοιπῶν κολακεύει τὴν ἐθνικὴν καὶ ἀτομικὴν φιλοτιμίαν των, ν' ἀποκτήσωσι πατρίδα ἀνεξάρτητον ἀπὸ οἰουδήτινος ἐπικυριάρχου, εἴτε Τουρκία, εἴτε Αὐστρία, εἴτε Ῥωσσία καλεῖται οὗτος. Καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἐπιτεῦξιν τῆς τοιαύτης λύσεως, ἔχουσι ἀνάγκη ἀλλήλων, ἀμοιβαίᾳ βοηθείᾳ καὶ ἀμοιβαίᾳ συνεννοήσεως κατὰ τῶν ἐξωθεν ἐπιβουλευομένων τὰ σχέδιά των.

Ἀλλ' ἐὰν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ποθουμένου τούτου ἀνεξαρτήτου καὶ μεγάλης πατρίδος, οἱ βούλγαροι ἔχουσι ἐστραμμένα τὰ βλέμματα εἰς τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ διὰ παντὸς τρόπου προσπαθοῦσι νὰ προλεάνωσι τὸ στάδιον τοῦ μέλλοντος ἀγῶνος, καὶ τοῦτο μήπως εἶνε τόσοσιν παράλογον, ὅσον ἐσυνειθίσταμεν νὰ τὸ θεωρῶμεν; Οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ἀρνούμενος, ὅτι οἱ πληθυσμοὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἐν τισὶ σημείοις εἶνε κράμα ἐκ διαφόρων φυλῶν, ἐν αἷς πρωταγωνιστοῦσιν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ βούλγαροι· ἀμφότεραι λοιπὸν αἱ φυλαὶ αὗται ζητοῦσι ν' ἀπορροφήσωσι, ν' ἀφομοιώσωσι πρὸς ἑαυτοὺς τὰς λοιπὰς.

Ἐκ τούτων προκύπτει πάλιν διηλεκτικῶς πολλάκις αἱ προσπάθειαι ἐκατέρων ἐξουδετεροῦνται, ἀλλοτε ἐπέρχεται ἡ ἀποθάρρυνσις τοῦ μὲν καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ ἄλλου· τὸ συνηθέστερον ὅμως διαδίδεται ἡ ἰδέα, ὅτι μόνον τρίτος τις δύναται νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ὁ τρίτος οὗτος πρέπει νὰ ᾖ μέγας, πρέπει νὰ ᾖ ἡ Αὐστρία.

Καὶ ἡ πάλιν αὐτῇ τῶν ἰθαγενῶν στοιχείων πρὸς ἀλλήλα μήπως ὑπάρχει ἐλπίς νὰ καταπαύσῃ ποτὲ οἰκοθεν, διὰ τῆς ὑποχωρήσεως δπλονότη τοῦ ἐτέρου τῶν παλαιόντων; — Ἡ σειρά τῶν μέχρι τοῦδε γεγονότων ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος μέχρι τῆς σήμερον ἀποδεικνύει τράνω ὅτι ἡ νεκρὰ αὕτη ἐθνικότης συναισθάνεται ἰκανὸν σφοῖγος ὅπως παλαίσῃ μέχρι τέλους, ἔχουσα μάλιστα καὶ ἰσχυροὺς προστάτας πρὸς τοῦτο. Ἡμπορεῖς σήμερον νὰ φαν-

τασθῆς, ὅτι θὰ ἔλθῃ στιγμή, καθ' ἣν οἱ βούλγαροι θὰ μᾶς εἴπουν: «Κύριοι Ἕλληνες, ἐκάμαμεν λάθος· ἡ Μακεδονία ὅλη καὶ δλόκληρος ἡ Θράκη, μετὰ τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας καὶ μετὰ τὰς ἑκατοστῆς χιλιάδας βουλγάρων των, εἶνε ἰδικά σας, λάβετε τα καὶ ἡσυχάσατε!» — Ἡ μήπως εἰς ψυχρὸν καὶ νηφάλιον δημοσιογράφον, ἐν ὧρα εἰρηνικῆς συζητήσεως καὶ οὐχὶ πολεμικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, εἶνε συγκεχωρημένος τυλικούτος σωβινισμὸς, ὥστε ν' ἀρνήται τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ ἐναντίου καὶ νὰ μὴ φωτίζῃ ἀκριβῶς τὸ δημόσιον περὶ τῆς ρώμης τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ; Τὸ παράδειγμα τῆς Ρωμανίας, ἣν ὡς χθὲς ἀκόμη περιεφρονοῦμεν ὡς ἡγεμονίαν ἡμιδάρβαρον, ἀναξίαν νὰ συγκριθῆ πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἣτις σήμερον παρίσταται συντεταγμένη καθ' ὅλα, τελειότερα ἢ πολλὰ παλαιότερα βασιλεία, δὲν ἀρκεῖ νὰ μᾶς σωφρονήσῃ; Αἱ πικραὶ αὗται ἀλήθειαι πρέπει νὰ λέγωνται διὰ νὰ βάλῃ γνῶσιν πλέον ὁ ρωμῆος. Οἱ βούλγαροι λοιπὸν θὰ παλαίσουν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι οὕτω καρτερικῶς ὡς νῦν παλαιοῦσιν. Ἀλλὰ μήπως πρέπει διὰ τοῦτο νὰ δειλιάσωμεν ἡμεῖς καὶ νὰ τοὺς φοβηθῶμεν; Μήπως καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπαλαίσσαμεν καὶ δὲν παλαίσαμεν καὶ μετὰ τὸν κάλκμον, καὶ μετὰ τὰ σχολεῖα, καὶ μετὰ τοὺς συλλόγους καὶ μετὰ τόσα ἄλλα ὄπλα τελεσφορώτερα ἐνίοτε καὶ αὐτῆς τῆς πυρρίτιδος; Ὅχι βεβαίως. Ἀλλ' ἂν αὐτῇ ἡ πάλιν, αὐτῇ ἡ ἐργασία, αὐτῇ ἡ δύναμις ἠναλίσκετο ἐκεῖ μόνον ἔνθα ἔπρεπε ν' ἀναλίσκηται καὶ μὴ ἐξηφανίζετο ἐξυπλομένη εἰς χιμαιρικὰ πεδία, τότε, καὶ τότε μόνον, θὰ ἔφερε βεβαίον καὶ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα. Τοῦτο δὲ μόνον ἐπιτυγχάνεται διὰ λογικῆς τινος συνεννοήσεως καὶ λέγων συνεννόησιν δὲν ἔχω τὴν γελοῖαν ἀξίωσιν, ὅτι σήμερον θὰ ᾖ δυνατόν νὰ συνομολογηθῇ μετὰ τῶν δύο κυβερνήσεων συμβόλαιον ὁρίζον ὅτι αὐτὰ εἶνε ἰδικά σας καὶ αὐτὰ ἰδικά μας, ἀλλ' ἴσως δὲν θὰ ᾖτο ἀνεπίτευκτος ὁ καθορισμὸς τῆς σφαίρας τῶν κυρίως ἐλληνικῶν καὶ τῆς τῶν κυρίως βουλγαρικῶν συμφερόντων.

Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ δύνανται νὰ διαχαραχθῶσι τὰ ὅρια τῶν δικαιοδοσιῶν τούτων, ὅπως ὁ συμβιβασμὸς ἔχῃ ὑπόστασιν καὶ ἐλπίδα ζωῆς καὶ πραγματοποιήσεως; Βεβαίως οὔτε οἱ ἰδικοί μας ἐθνοκρατικοὶ χάρται, οὔτε τῶν βουλγάρων ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου εἶνε τὰ καταλληλότερα τοπογραφικὰ ἐργαλεῖα, τὰ προωρισμένα νὰ χρησιμεύσωσι εἰς τοιαύτας προκαταρκτικὰς μελέτας. Ἐκ τῆς βάσεως δὲ ἣν αὐτοὶ θὰ ὑποδείξωσιν — ἂν πράγματι προτίθενται νὰ προτείνωσι τοιαῦτα — θέλει καταφανῆ ἂν ᾖνε εὐλικρινεῖς ἢ μὴ. Ἡμεῖς μίαν μόνην βᾶσιν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν αὐτὸ τὸ αἰσθάνεται πᾶς Ἕλλην καὶ οὔτε ἀνέχεται νὰ τὸ συζητῶσι· αὐτὸ τὸ γνωρίζωσι καὶ οἱ ἀντίπαλοί μας ὅτι εἶνε σημεῖον εἰς ὃ δὲν ἐπιτρέπομεν οὐδεὶς νὰ μᾶς ἐγγίσῃ· αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὡς ὄρον, ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πάσης φιλικῆς συνεννοήσεως. Καὶ τοῦτο εἶνε «ἡ ἀδιάκοπος συνέχεια τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους διὰ εὐφροσύνητων ὁρίων ἀπὸ τῶν σημερινῶν μεθωρίων τοῦ βασιλείου ἕμέχρι Κωνσταντινουπόλεως».